

ZgSp2353-7426/25.03.2020/20.06.2020/31.07.2020/09

Mgr Filip Dobrowolski

ORCID 0000-0002-3646-9519

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Wydział Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie

BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW BLOKOWISK NA PRZYKŁADZIE OSIEDLI „RUBINKOWO” I „NA SKARPIE” W TORUNIU

Streszczenie

W pierwszej części artykułu przedstawiono strukturę dwóch największych toruńskich blokowisk, historię ich powstania oraz charakterystykę. Kolejna część to analiza zagrożeń, której dokonano w oparciu o dokumentację administracji osiedli oraz dane statystyczne właściwego miejscowo komisariatu Policji. Natomiast na podstawie wywiadów przeprowadzonych z pracownikami spółdzielni mieszkaniowych oraz badań ankietowych funkcjonariuszy dzielnicowych, dokonano mapowania tych zagrożeń i wskazano miejsca niebezpieczne oraz propozycje rozwiązań z zakresu kształtowania bezpiecznych przestrzeni publicznych, które mogą poprawić stan bezpieczeństwa lokalnej społeczności.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo społeczności lokalnych • blokowiska • bezpieczna przestrzeń • spółdzielnia mieszkaniowa.

SAFETY OF RESIDENTS OF „RUBINKOWO” AND „NA SKARPIE” HOUSING ESTATES IN TORUŃ

Abstract

The first part of the article presents the structure of the two largest housing estates in Toruń, the history of their creation and characteristics. The next part is an analysis of threats, which was carried out on the basis of the documentation of the administration of housing estates and statistical data of the local police station. On the basis of interviews conducted among employees of housing cooperatives and district officers, these threats were mapped and, as a result, dangerous places were indicated. The article discusses selected ideas for creating safe public spaces, which can improve the safety of the local community.

Keywords: Security of Local Communities • Housing Estates • Safe Space • Housing Association.

Wprowadzenie

Zarówno wielorodzinne bloki jak i ich skupiska (tzw. blokowiska) na stałe wpisały się w krajobraz Europy. Dotyczy to zarówno tej części kontynentu, w której znajduje się Polska, jak i architektury miast w państwach zachodnich, np. Francji, gdzie blokowiska stały się niejako symbolem segregacji przestrzennej. Z uwagi na liczne różnice gospodarcze i kulturowe, które były efektem „żelaznej kurtyny”, w Polsce blokowiska miały pełnić inną rolę i być odpowiedzialnością na ową segregację. Obecnie jednak uznaje się, że „mieszkańcy blokowisk są «pozamykani» w swoich «betonowych klatkach» a życie społeczne toczy atrofia”¹.

W Polsce określenia „blok” i „blokowisko” pod względem znaczeniowym są traktowane tożsamo. Wynika to z faktu, że w miejscach, w których stawiano budowle z wielkiej płyty zazwyczaj powstawały

¹ A. Janiszewska, E. Klima, A. Rochmińska, *Poza domem – przestrzeń publiczna mieszkańców blokowisk małych miast*, [w:] *Przestrzeń publiczna i sektor usług w małych miastach*, (red.) B. Bartoszewicz, T. Marszał, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica”, nr 15/2013, s. 271.

całe zespoły budynków wielorodzinnych współcześnie nazywanych betonowymi osiedlami. Pomysłodawcą i projektantem pierwszej tego typu konstrukcji mieszkalnej był Le Corbusier. Jego koncepcja jednostki marsylskiej, która powstała na początku lat 50. XX wieku w Marsylii stała się kolebką późniejszych blokowisk. W Polsce największy rozwój osiedli blokowych przypada na lata 1950–1980. Osiedla te w przeciwieństwie do zachodniej segregacji przestrzennej, stały się symbolem „komunistycznego egalitaryzmu”².

Zdaniem Jane Jacobs koncepcja Le Corbusiera była ówczasie najbardziej dramatyczną wizją miast, ponieważ „zamiast ukochanych przez decentryistów niskich budyneków wznosiły się w nim rozmieszczone wśród zieleni wieżowce (...). Na tle nieba wyrastają sylwetki dwudziestu czterech powtarzalnych wieżowców (...). W pionowym mieście Le Corbusiera ludzie mieli mieszkać po 3000 osób na hektar. Mimo tego niebotycznego wskaźnika, dzięki wysokiej zabudowie 95% terenu miało pozostać wolne. Wieżowce zajmowałyby jedynie 5% powierzchni”³.

Zatem „blok” to wielorodzinny, wielokondygnacyjny budynek wykonany z wielkiej płyty, wewnątrz którego zdecydowana większość mieszkań tego samego rodzaju jest jednakowa pod względem architektonicznym, czyli metrażu, układu komnat i ograniczonej możliwości indywidualnych aranżacji, zgodnych z potrzebami ich użytkowników (mieszkańców). Charakterystyczne dla polskich blokowisk okresu PRL-u jest to, że nie tworzyły zwartej zabudowy, lecz powstawały w rozproszeniu⁴. Inną istotną cechą blokowisk jest dominacja przestrzeni publicznych nad przestrzeniami półprywatnymi i prywatnymi (Schemat 1). Zatem tam, gdzie zbudowano osiedla blokowe, pojawiły się rozległe przestrzenie publiczne, które zdecydowanie dominują w ich strukturze.

Głównym elementem przestrzeni prywatnej w blokowiskach są własnościowe mieszkania prywatne. Do przestrzeni półprywatnej zaliczyć należy piwnice budynków oraz pomieszczenia przeznaczone

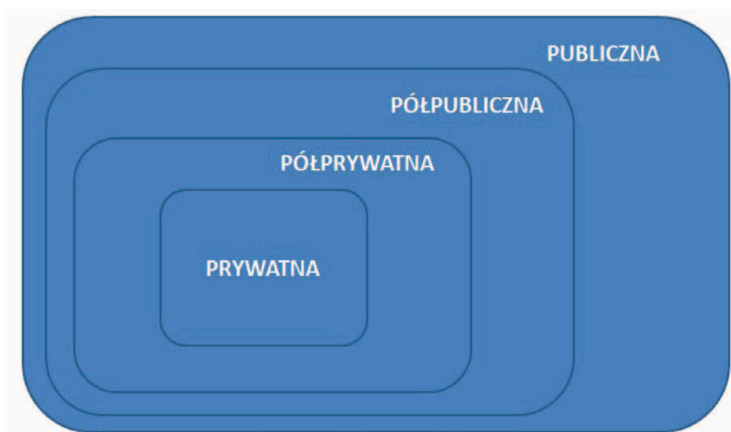
² Ibidem, s. 274.

³ J. Jacobs, *Śmierć i życie wielkich miast Ameryki*, Warszawa 2014, s. 40.

⁴ Ibidem.

na pralnie i suszarnie, do których dostęp jest ograniczony i kontrolowany przez mieszkańców. Natomiast przestrzeń półpubliczną na osiedlach blokowych tworzą przede wszystkim kabiny dźwigów (windy), klatki schodowe, a także korytarze na piętrach przed drzwiami mieszkań. Właśnie do tych miejsc mają dostęp osoby spoza osiedla, np. goście odwiedzający mieszkańców. Z kolei najbardziej rozległą przestrzeń w blokowiskach, czyli przestrzeń publiczną, tworzą takie elementy jak tereny rekreacyjne, place zabaw, parkingi i ciągi komunikacyjne, do których dostęp innych użytkowników (spoza osiedla) jest wolny, w żaden sposób nieograniczony.

Rycina 1. Schemat struktury przestrzeni osiedli w zabudowaniach blokowych

Źródło: opracowanie własne.

Jednym z podstawowych działań podejmowanych w ramach planowania przestrzennego miasta jest określenie możliwości jego rozwoju, który warunkuje kształtowanie przestrzeni i prawidłowe funkcjonowanie terenów miejskich. „Właściwe wyznaczenie terenów rozwojowych pozwala na zabezpieczenie przewidywanej liczby miejsc pracy i mieszkań, usług podstawowych jak: żłobki, przedszkola, szkoły, pawilony handlowo-usługowe i ponadpodstawowych, jak: szpitale, obiekty sportowe, tereny rekreacyjne oraz przeprowadzenie odpowiednich układów komunikacyjnych”⁵.

⁵ B. Dembińska, *Dzielnica mieszkaniowa „Rubinkowo” w planowaniu przestrzennym*, „Rocznik Toruński” tom 11, Toruń 1976, s. 5-6.

Lata po II wojnie światowej to okres rewolucyjnego rozwoju miast. Nagły wzrost gospodarczy spowodował masową rozbudowę przedmieść, wzrost zatrudnienia w dużych zakładach pracy, a także stopniowy, lecz intensywny rozwój indywidualnej motoryzacji, co w efekcie przełożyło się na gwałtowny rozwój urbanizacji⁶.

W historii miasta Torunia można zaobserwować kilka etapów rozwoju demograficznego. Od zakończenia II wojny światowej do roku 1975 liczba ludności systematycznie rosła, osiągając następujące wartości: „w roku 1950 – 81.000 mieszkańców, 1960 r. – 105.000, 1970 r. – 130.000, 1975 r. – 149.000”⁷. Według danych Urzędu Miasta Torunia dotyczących ewidencji ludności, obecnie miasto liczy 191.547 mieszkańców, w tym 8.041 osób zameldowanych na pobyt czasowy (dane z dnia 31. marca 2018 r.)⁸. Intensywny wzrost zaludnienia w mieście w latach 1960 - 1975 był efektem decyzji o uprzemysłowieniu Torunia, poprzez budowę Przędzalni Czesankowej „MERINOTEX”, utworzenie Zakładów Włókien Sztucznych „ELANA”, a także rozbudowę ówczesnie istniejących zakładów przemysłowych. Spowodowało to wzrost zapotrzebowania na siłę roboczą, co doprowadziło do konieczności wyznaczenia nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową, czego efektem było powstanie dzielnicy mieszkaniowej „Rubinkowo” we wschodniej części Torunia. Zakładano utworzenie osiedla wielorodzinnego w systemie budownictwa wielkopłytkowego, a zatem typowego budownictwa okresu PRL-u. Osiedle powstało na terenie dawnych posiadłości należących do Jana Kazimierza Rubinkowskiego, skąd wzięła się nazwa „Rubinkowo”. Założono, że osiedle zostanie zbudowane w oparciu o strukturę heksagonalną, czyli kształtem przypominającą plaster miodu. Z uwagi na rodzaj znajdujących się tam gleb, teren ten świetnie nadawał się do wykorzystania pod inwestycję mieszkaniową.

W początkowym etapie budowy osiedla, która po jego zachodniej stronie rozpoczęła się w 1974 r., powstało Rubinkowo I. Dnia

⁶ A. Jasiński, *Architektura w czasach terroryzmu. Miasto-przestrzeń publiczna-budynek*, Warszawa 2013, s. 30.

⁷ B. Dembińska, op. cit., s. 7-8.

⁸ *Mieszkańcy – dane liczbowe*, [online:] <http://www.torun.pl/pl/miasto/mieszkanicy-dane>, [dostęp: 11.05.2018].

30. września 1975 r. oddano do zasiedlenia pierwszy budynek. Był to pięciokondygnacyjny blok przy ulicy Rydygiera 4. Następne bloki powstawały wzdłuż tej ulicy, aż do skrzyżowania z obecną ulicą Łyskowskiego. Kolejne prace budowlane kierowano w stronę wschodniej granicy administracyjnej miasta. Powstały m.in. spółemowskie SAM-y spożywcze o nazwie „Merkury” i „Sezam”, pętla autobusowa MZK linii nr 19 oraz nr 15, a także dwie szkoły podstawowe (nr 4 i 8) oraz pierwsze wieżowce mieszkalne. Następnym etapem prac budowlanych było utworzenie osiedla Rubinkowo II. Wówczas wybudowano kolejne dwie szkoły podstawowe (nr 16 i 31), pawilony handlowe o nazwach: „Hermes”, „Saturn”, „Jowisz”, przychodnię lekarską przy ulicy Rakowicza, a także Komisariat IV Milicji Obywatelskiej (obecnie Komisariat Policji Toruń – Rubinkowo) przy ulicy Dziewulskiego 1. Budowa osiedli Rubinkowo I i II zakończyła się w 1980 r.⁹

W 1978 r. swoją działalność rozpoczęła Spółdzielnia Mieszkaniowa „Rubinkowo” która wykształciła się z Młodzieżowej Spółdzielni Mieszkaniowej przejmując ówczesnie należące do MSM nieruchomości znajdujące się na tym terenie, łącznie 14 budynków. W tym samym roku zaczęły funkcjonować osiedlowe kluby „Rubin” oraz „Jantar”. Ponadto erygowano dwie parafie: pw. „Matki Bożej Królowej Polski” na Rubinkowie I i parafię pw. „Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa” na Rubinkowie II, co poskutkowało wzniesieniem dwóch kościołów.

„Na podstawie analizy i studiów demograficznych, programowych i przestrzennych – [autorzy planu przestrzennego – objaśnienie autora] doszli do wniosku, że dzielnicę „Rubinkowo” należy powiększyć w kierunku wschodnim, poza granice miasta. Powiększono tereny tzw. „Rubinkowa III” oraz wyznaczono tereny pod tzw. „Rubinkowo IV”. W związku z tym zaproponowano przesunięcie granic administracyjnych miasta w kierunku wschodnim”¹⁰. Dziś

⁹ J. Marchewka, *RUBINKOWO*, [online:] <http://e-wietor.pl/rubinkowo/>, [dostęp: 11.05.2018r.].

¹⁰ *Osiedle Rubinkowo. Dzielnicą mieszkaniową „Rubinkowo” w planowaniu przestrzennym miasta*, [online:] <http://kolejnyblogujacy.blogspot.com/2015/07/osiedle-rubinkowo.html>, [dostęp: 11.05.2018].

jest to Osiedle „Na Skarpie”, nazywane przez mieszkańców „Skar-pa” lub „Rubinkowem III”.

Proces realizacji planowanej zabudowy tego osiedla kształto-wał się w następujący sposób: w latach 1980–85 do eksploatacji zostały przekazane 92 budynki, z których pierwsze wzniesiono przy ul. Suleckiego, natomiast do roku 1990 liczba budynków, które przekazano do eksploatacji wzrosła do 123. Kolejne 9 budynków wzniesiono w latach 90.¹¹ Oprócz wielu pawilonów handlowo-usłu-gowych, powstały budynki szkolne z salami gimnastycznymi i ba-senami (co do tej pory było niespotykane w mieście), przychodnia lekarska przy ul. Konstytucji 3 Maja oraz erygowano kolejną para-fię: pw. św. Maksymiliana Marii Kolbego.

Spółdzielnia Mieszkaniowa „Na Skarpie” powstała w 1981 r. i wykształciła się spośród mieszkańców bloków należących do SM „Rubinkowo”. Początkowo osiedle było podzielone na 8 sektorów, tj. Jacek, Bożena I, Bożena II, Bożena III, Maciej, Regina, Anna, Karolina¹². W miarę oddawania mieszkańcom kolejnych budyn-ków tworzono kolejne sektory, m.in. Alina, Leszek, Teresa, Wojtek. Obecnie osiedle łącznie zajmuje powierzchnię 107 ha. Nazwy sek-torów prawdopodobnie pochodzą od imion dzieci pierwszych człon-ków Zarządu SM „Na Skarpie”. Zawieszono także kluby osiedlowe: „Zodiak”, „Skarpianka” i „Skorpion” prowadzące działalność spo-łeczno-wychowawczą.

Sąsiadujące ze sobą osiedla Rubinkowo i jego niewiele młodsza siostra „Na Skarpie” to jedne z 24 części urzędowych miasta Toru-nia (Tabela 1).

Zatem na mapie Torunia osiedla „Rubinkowo” i „Na Skarpie” graniczą z osiedlami: Jakubskie, Mokre, Bielawy, Kaszczorek, Win-nica a także z gminą Lubicz. Według danych statystycznych Urzędu Miasta Torunia aktualnie w tych częściach miasta zamieszkuje:

- „Na Skarpie” 23.010 mieszkańców, co stanowi około 12,01% populacji miasta,

¹¹ Z. Tomaszewski, *Dwudziestolecie Spółdzielni Mieszkaniowej „Na Skarpie” w Toruniu 1981–2001*, Toruń 2001, s. 6.

¹² *Zobacz początki SM Na Skarpie*, [online:] http://torun.wyborcza.pl/torun/56,69966,12529564,Zobacz_poczatki_SM_Na_Skarpie__ZDJECIA_.html, [dostęp: 12.05.2018].

- „Rubinkowo” 24.896 mieszkańców, co stanowi około 13% ludności Torunia¹³.

Tabela 1. Granice części urzędowych miasta Torunia – osiedli „Rubinkowo” i „Na Skarpie”

Granice osiedla	Rubinkowo	Na Skarpie
Północ	ul. Skłodowskiej-Curie	ul. Szosa Lubicka
Południe	ul. Szosa Lubicka	ul. Przy Skarpie
Wschód	Rów między ul. Szosą Lubicką a ul. Barwną	Granica miasta Torunia
Zachód	ul. Wschodnia	ul. Przy Skarpie

Źródło: http://www.torun.pl/sites/default/files/pictures/Dokumenty/torun_czesci_granice_tabela_2005.pdf [dostęp: 12.05.2018].

W związku z powyższym należy przyjąć, że na terenie wschodniego Torunia w 259 budynkach (wysokich i średniowysokich) zameldowanych jest około 50.000 osób, co stanowi ¼ populacji miasta. W 2001 r. liczba mieszkańców osiedla „Na Skarpie” wynosiła 28.939 osób, które zajmowały powierzchnię 107 ha (czyli 1,07 km²). W efekcie. Gęstość zaludnienia na tym osiedlu była wtedy równa 27046 osób/km², czyli około 15 razy więcej niż ówczesnie wynosiła średnia dla miasta Torunia, czyli 1793 osoby/km²¹⁴. „Rubinkowo” wraz ze „Skarpą” to najbardziej i najgęściej zaludniona część miasta, która z uwagi na swój charakter budownictwa wielorodzinnego stanowi „sypialnię miasta”, z której każdego dnia ponad 30000 osób dojeżdża w inne części Torunia¹⁵ do pracy, szkół, na studia, itd. Te wewnątrzmięskie migracje odbywają się przede wszystkim poprzez ruch kołowy i tramwajowy, obsługiwany przez Miejski Zakład Komunikacji w Toruniu. „Na Skarpie” znajduje się jedna pętla

¹³ Liczba osób zameldowanych na pobyt stały i czasowy w Toruniu, według podziału na jednostki urbanistyczne i stanu na 31.03.2018r. [online:] <http://www.torun.pl/sites/default/files/pliki/blocks/liczbamieszkanow31032018.pdf>, [dostęp: 12.05.2018].

¹⁴ Z. Tomaszewski, op. cit., s.20.

¹⁵ Ibidem.

tramwajowa przy ul. Olimpijskiej oraz jedna pętla autobusowa przy ul. Kolankowskiego. Natomiast osiedle „Rubinkowo” ze strony MZK jest obsługiwane przez dwie pętle tramwajowe (Wschodnia i pętla „Elana”) oraz jedną autobusową przy ul. Dziewulskiego. Łącznie na terenie obu osiedli znajduje się 47 przystanków tramwajowych i autobusowych.

Zawarte w Tabeli 2 dane liczbowe pozwalają określić charakter osiedli. Bez wątplenia, zarówno Osiedle „Na Skarpie” jak „Rubinkowo”, spełniają typową funkcję mieszkalną miasta (z dostępem do szeregu usług podstawowych i kilku usług ponadpodstawowych). Szczególnie podkreślić należy fakt, że na terenie osiedli nie znajdują się żadne duże zakłady produkcyjne ani przemysłowe, co wymusza na mieszkańcach konieczność przemieszczania się, przede wszystkim do pracy.

Tabela 2. Zestawienie rodzajów infrastruktury publicznej na osiedlach „Rubinkowo” i „Na Skarpie”

Infrastruktura – liczba	Rubinkowo	Na Skarpie	Łącznie
Budynki			
– Budynki wysokie (10-15 kondygnacji)	127	132	259
– Budynki średniowysokie (pow. 3 kondygnacji)	33	43	76
	94	88	182
Klatki schodowe	616	560	1176
Kabiny dźwigowe	109	135	244
Mieszkania	9304	9012	18316
Lampy oświetlenia	bd	790	bd
Miejsca parkingowe			
– Na parkingach publicznych	4600	7800	12 400
– Na parkingach strzeżonych/liczbę parkingów	1260/7	1300/9	2560/16
Garaże	111	118	229
Przejścia podziemne	1	2	3
Spółdzielnie mieszkaniowe	1	1	2
Kluby osiedlowe	2	1	3
Publiczne zespoły szkół (z basenami, salami gimnastycznymi oraz oddziałami przedszkolnymi)	7	5	12

Urzędy Pocztowe	1	2	3
Targowiska	1	1	2
Parafie rzymsko-katolickie	2	3	5
Stacje paliw	3	1	4
Komisariaty Policji	1	0	1
Pawilony handlowe duże	6	10	16
Publiczne przychodnie lekarskie	2	2	4
Publiczne szpitale	0	1	1
Zakłady opieki nad seniorami	2	1	3
Wybiegi dla psów	1	2	3
Place zabaw	67	63	130
Siłownie zewnętrzne	15	7	22
Boiska sportowe	10	8	18
Kamery monitoringu	56	91	147
Wiaty śmietnikowe	69	62	131

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych spółdzielni mieszkaniowych.

Największe problemy pod względem komunikacyjnym wynikają z usytuowania tych osiedli, albowiem przez te tereny przechodzą główne szlaki komunikacyjne ruchu kołowego: droga krajowa nr 15 stanowiąca wjazd od strony Olsztyna oraz droga krajowa nr 10, którą wjeżdża się od strony Warszawy, z ruchem tranzytowym. Powoduje to znaczne natężenie ruchu kołowego w godzinach szczytu oraz prowadzi do częstych zatorów drogowych, a także kolizji i wypadków, w tym również ze skutkiem śmiertelnym. Ponadto znajdują się tu liczne przejścia dla pieszych bez sygnalizacji świetlnej, w tym również ulokowane w bezpośrednim pobliżu skrzyżowań dróg równorzędnych. Z uwagi na fakt pełnego zagospodarowania przestrzennego tych terytoriów, zdaniem przedstawicieli obu spółdzielni mieszkaniowych, obecnie niemożliwe jest realizowanie kolejnych inwestycji. Aktualnie i w przyszłości będą podejmowane już tylko działania rewitalizacyjne tych terenów. Powinno to przynieść pozytywne skutki przede wszystkim dla mieszkańców, poprzez podniesienie realnego poziomu bezpieczeństwa na osiedlach, subiektywnego odczuwania bezpieczeństwa przez obywateli oraz jakości ich życia.

Zagrożenia bezpieczeństwa mieszkańców w świetle informacji statystycznych Komisariatu Policji Toruń-Rubinkowo

We wschodniej części Torunia od momentu powstania pierwszych budynków „Rubinkowa I” do chwili obecnej funkcjonuje jeden komisariat Policji. Zlokalizowany przy ul. Dziewulskiego 1 Komisariat Policji Toruń-Rubinkowo (dawniej Komisariat IV Rubinkowo) to obok KP Toruń-Śródmieście największa jednostka Policji w mieście. Według danych Komendy Miejskiej Policji w Toruniu na terenie funkcjonowania Komisariatu Policji Toruń-Rubinkowo zameldowanych jest 73.000 osób (stan na dzień 31.12.2017 r.). Obszar działania KP-Rubinkowo w całości obejmuje Osiedle „Na Skarpie” oraz „Rubinkowo” I i II, a także częściowo terytoria sąsiadujących osiedli, tj. Mokrego, Winnicy, Przedmieścia Jakubskiego i Bielaw. Teren ten został podzielony na 11 rewirów oznaczonych liczbami od 17 do 27, z których tylko trzy swoim zasięgiem nie obejmują terytoriów osiedli omawianych w niniejszej pracy, a mianowicie rewiry numer 17, 18 (Jakubskie Przedmieście) oraz 24 (Bielawy), których liczba mieszkańców, a także gęstość zaludnienia są stosunkowo niskie z uwagi na przeważające budownictwo jednorodzinne.

Tabela 3. Liczba wybranych przestępstw i wykroczeń na terenie działania Komisariatów Komendy Miejskiej Policji zlokalizowanych na terenie miasta Torunia w latach 2016 i 2017 na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji

Typ przestępstwa lub wykroczenia	KP Toruń – Podgórz		KP Toruń – Rubinkowo		KP Toruń – Śródmieście	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Kradzież cudzej rzeczy (art. 278 KK)	125	93	303	347	578	456
Kradzieże pojazdów łącznie	9	8	25	22	40	30
Uszkodzenia rzeczy (art. 288 KK)	45	52	77	93	200	200
Bójka i pobicie (art. 157 i 158 KK)	4	6	16	13	13	13
Rozboje i wymuszenia łącznie	9	6	25	24	23	20

Zabójstwa razem	0	0	0	0	1	5
Łącznie czynów kryminalnych	192	165	446	510	855	724
Wnioski o ukaranie za wykroczenie	235	207	716	588	982	1121

Źródło: KMP Toruń.

Na podstawie danych udostępnionych przez KMP Toruń, które pochodzą z systemu informacyjnego Policji na terenie KP Toruń–Rubinkowo, w porównaniu do KP Toruń–Podgórz oraz Śródmieście, dochodzi do największej liczby bójek i pobić (tj. przestępstw z art. 157 i 158 KK) oraz rozbojów i wymuszeń rozbójniczych. Na omawianym obszarze w 2016 roku odnotowano aż 16 bójek i pobić oraz 25 rozbojów i wymuszeń łącznie. Natomiast w roku 2017 dane te prezentowały się następująco: zarejestrowano 24 bójki i pobicia, a także 24 rozboje i wymuszenia. Wysokie wartości liczbowe przyjmują również dane dotyczące przestępstwa kradzieży mienia (art. 278 KK) – 303 w 2016 r. oraz 347 w roku 2017, a także kradzieży pojazdów – 25 (2016) i 22 (2017). Natomiast liczby popełnionych uszkodzeń mienia (art. 288 KK) kształtowały się następująco: w roku 2016 – 77, a w roku 2017 – 93. Z kolei liczba sporządzonych do sądu wniosków o ukaranie sprawców za wykroczenia w roku 2016 to 716, zaś w 2017 – 588. W ciągu dwóch ostatnich lat na tym terenie nie popełniono żadnego zabójstwa.

Łączna liczba stwierdzonych czynów kryminalnych w poszczególnych jednostkach Policji, w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców dla KP Rubinkowo to 61,10 w 2016 i 69,86 w 2017 r. Ten sam wskaźnik dotyczący liczby wykroczeń wynosił w roku 2016 – 98,08, zaś rok później 80,55. Pod względem łącznej liczby czynów antyspołecznych (zarówno przestępstw jak i wykroczeń), terytorium Komisariatu Policji Toruń–Rubinkowo plasuje się na drugiej pozycji w mieście. Największą liczbę zdarzeń tego typu odnotowano na terytorium działania KP Toruń–Śródmieście (Tabela 3).

Natomiast według danych Komisariatu Policji Toruń–Rubinkowo, liczba zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń w latach 2016 i 2017 jest inna niż w informacji podanej przez Komendę Miejską Policji (Tabela 4).

Tabela 4. Liczba wybranych przestępstw i wykroczeń w Komisariacie Policji Toruń–Rubinkowo w latach 2016 i 2017 na podstawie danych Komisariatu Policji Toruń–Rubinkowo

Rodzaj zdarzenia	2016	2017
Kradzieże mienia	203	180
Kradzież z włamaniem	92	97
Kradzieże pojazdów	21	15
Uszkodzenia mienia	19	21
Bójki i pobicia	13	12
Rozboje i wymuszenia	10	11
Zabójstwa	0	0
Łącznie czynów kryminalnych	358	336
Wnioski o ukaranie za wykroczenie	719	723

Źródło: KP Toruń–Rubinkowo.

Porównanie danych z Tabeli 3 i Tabeli 4 pozwala zauważyć, że poza liczbą zdarzeń sklasyfikowanych jako wykroczenia, wszystkie pozostałe wartości liczbowe są znacząco wyższe po stronie Komendy Miejskiej Policji. Szczególnie duże różnice dotyczą liczby zarejestrowanych uszkodzeń mienia. W 2016 roku KMP zarejestrowało o 58 więcej zdarzeń niż KP Toruń–Rubinkowo, natomiast w roku 2017 aż o 72 zdarzenia więcej. Taka sama sytuacja występuje w przypadku przestępstwa kradzieży mienia. KMP Toruń podaje aż 100 zdarzeń więcej niż Komisariat Rubinkowo, natomiast w roku 2017 różnica ta jest jeszcze większa i wynosi 167 zdarzeń. Różności mogłyby wynikać z rozróżnienia kradzieży mienia oraz kradzieży z włamaniem (w przypadku danych komisariatu), jednakże po ich zsumowaniu wyniki nadal nie są takie same jak liczby w tabelach udostępnionych przez Komendę Miejską Policji w Toruniu.

Dane statystyczne pozwalają wskazać największe zagrożenia występujące na terenie osiedli „Rubinkowo” oraz „Na Skarpie”. Zalicza się do nich kolejno: kradzież mienia (w tym kradzieże z włamaniem), uszkodzenia mienia (szeroko rozumiany wandalizm), a także rozboje, bójki i pobicia, traktowane łącznie, które na da-

nym terenie są przede wszystkim efektem tzw. „wojny klubów”, która toczy się między grupami kiboli wrogich sobie klubów sportowych: Klubu Sportowego Get Well Toruń (dawna nazwa Apator Toruń wśród kibiców żużla funkcjonuje do dzisiaj) oraz Toruńskiego Klubu Piłkarskiego ELANA S.A. (nazywanego Elaną Toruń).

Badanie ankietowe

W celu dokładniejszej identyfikacji występujących na badanym obszarze zagrożeń przeprowadzono badanie ankietowe funkcjonariuszy Policji, którzy pełnią służbę na stanowiskach dzielnicowych Komisariatu Policji Toruń–Rubinkowo¹⁶. W komisariacie pozostawiono 11 kwestionariuszy z zestawami pytań. Wszystkie egzemplarze zostały wypełnione, w tym jeden w sposób niepełny. Zdecydowana większość funkcjonariuszy na stanowisku dzielnicowego w wyżej wymienionym komisariacie jest zaszeregowana w korpusie aspirantów (9 spośród 11 osób). Pozostałe dwie osoby mają wyższe stopnie korpusu podoficerów Policji. Funkcjonariusze pełnią służbę przeważnie dłużej niż 10 lat, z czego większość na stanowisku dzielnicowego znajduje się nie krócej niż 3 lata. Liczba mieszkańców w rejonie działania każdego funkcjonariusza jest nie mniejsza niż 5000 osób, a w niektórych rejonach jest to nawet 9000 mieszkańców. Po dodaniu tych szacunkowych wartości można przyjąć, że teren działania omawianego komisariatu zamieszkuje ponad 70000 osób. Ankietowani funkcjonariusze wysoko oceniali poziom bezpieczeństwa w swoim rejonie oraz swój własny kontakt z mieszkańcami, ponieważ w skali od 1 do 10 nie udzielono żadnej odpowiedzi poniżej 7. 90% ankietowanych odpowiedziało, że zna mieszkających w swoim terenie groźnych przestępców, ale już tylko 30% odpowiedziało pozytywnie na pytanie dotyczące znajomości mieszkających na tym terenie VIP-ów.

Kolejnym z pytań było procentowe określenie liczby mieszkańców, których dzielnicowy zna z imienia i nazwiska. Odpowiedzi na

¹⁶ Za zgodą Zastępcy Komendanta nadkom. mgr Janusza Kowalskiego.

to pytanie wahały się od 0,2% do 3%, co oznacza, że średnio dzielnicowy osobiście zna od 10 do 270 osób zamieszkujących w jego terenie działania. Jedna odpowiedź wynosiła 50% mieszkańców rejonu. Dzielnicowi określili też liczbę godzin spędzanych przez nich w terenie w ciągu tygodnia. Wszystkie odpowiedzi mieściły się w przedziale od 20 do 35 godzin na tydzień. Natomiast jeśli chodzi o preferowane formy kontaktu mieszkańców z dzielnicowymi są to przede wszystkim spotkania w trakcie obchodu rejonu, spotkania w komisariacie i kontakt telefoniczny. Tylko dwóch dzielnicowych preferuje kontakt mailowy lub podczas zorganizowanych spotkań, np. w klubach osiedlowych.

Każdy z ankietowanych Dzielnicowych realizuje zadania związane z Krajową Mapą Zagrożeń Bezpieczeństwa, z których najważniejszym jest weryfikowanie umieszczonych tam zgłoszeń. Dzielnicowi KP Toruń–Rubinkowo regularnie uczestniczą w organizowanych w szkołach spotkaniach z młodzieżą i odwiedzają te placówki oświatowe, minimum 2-3 razy w miesiącu, chociaż większość z ankietowanych deklarowała wyższą częstotliwość aktywności w szkołach. Nie we wszystkich rejonach funkcjonują kluby osiedlowe, dlatego nie każdy Dzielnicowy bierze udział w organizowanych tam zajęciach. Jednakże, jeśli takowe placówki istnieją, to funkcjonariusze prowadzą różne zajęcia, przede wszystkim skierowane do seniorów, które dotyczą profilaktyki i prewencji zagrożeń, w tym głównie oszustw i wyłudzeń przeprowadzanych drogą telefoniczną, tzw. „metodą na wnuczka” i jej pochodnymi. Problemy, z jakimi najczęściej zgłaszają się do Dzielnicowych mieszkańcy w zdecydowanej większości to konflikty sąsiedzkie i spory rodzinne. Średnio do jednego dzielnicowego w ciągu tygodnia na terenie KP-Rubinkowo zgłasza się około 30 mieszkańców, co świadczy o skali różnego rodzaju problemów na omawianych osiedlach. W oparciu o zgłoszenia mieszkańców oraz dane z KMZB, dzielnicowi jako najczęściej występujące zagrożenia (poza konfliktami sąsiedzkimi) wskazywali parkowanie w miejscach niedozwolonych, spożywanie alkoholu w miejscach publicznych oraz zakłócanie porządku publicznego i ciszy nocnej, w tym przez młodzież gromadzącą się wieczorami w okolicach sklepów i terenów placówek oświatowych.

Miejsca, w których najczęściej dochodzi do popełnienia przestępstwa umieszczono w Tabeli 6. Wskazując miejsca, które są najmniej bezpieczne w podlegającym rejonie dzielnicowi podali:

- ul. Dziewulskiego 39 i 41;
- ul. Rydygiera;
- ul. Łyskowskiego 29-35;
- Pasaż Handlowy „Rubin”;
- Teren Osiedla „Na Skarpie”;
- Pętla MZK Olimpijska;
- Pasaż Handlowy przy ul. Kosynierów Kościuszkowskich;
- ul. Działowskiego 8.

Tabela 5. Najczęstsze miejsca popełniania przestępstwa według odpowiedzi dzielnicowych z Komisariatu Policji Rubinkowo

Rodzaj czynu zabronionego	Najczęstsze miejsca popełniania przestępstw (numer rewiru)
Rozboje	Pętla MZK (21)
Bójki i pobicia	Pętla MZK (21), Szosa Lubicka 182 (25), PH „Rubin” (20)
Uszkodzenia mienia	Dziewulskiego 39,41 (23)
Kradzieże mienia	CH „Copernicus” (19), Rydygiera (22), Niesiołowskiego przy sklepie Netto (20)
Kradzieże pojazdów	Ligi Polskiej (25)
Kradzieże z włamaniem do mieszkań	Cały rejon 21, Malinowskiego (25), Rydygiera 6,8 (20)
Kradzieże z włamaniem do piwnic	Cały rejon 21, Olimpijska (25)
Kradzieże z włamaniem do pojazdów	Stawińskiego (26)

Źródło: opracowanie własne.

Ocenę zagrożeń dzielnicowi dokonali w ich katalogu według stopnia ryzyka wystąpienia, gdzie liczba 1 oznaczała największe zagrożenie, a liczba 12 najmniejsze. Udzielone odpowiedzi przedstawiono w Tabeli 7, z której wynika, że według oceny dzielnicowych największymi zagrożeniami na osiedlach „Rubinkowo” oraz „Na Skarpie” są kolejno: wykroczenia w ruchu drogowym (w tym

przede wszystkim nieprawidłowe parkowanie), spożywanie alkoholu w miejscach publicznych i problem graffiti oraz uszkodzenia mienia (ściśle związane z tzw. „wojną klubów”), a także zagrożenie kradzieżami mienia – zarówno w kategorii przestępstwa, jak i wykroczenia.

Tabela 6. Ocena największych zagrożeń w rejonach działania przez dzielnicowych

Zagrożenie / Rejon	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	MODA	ŚREDNIA
Zabójstwa	12	12	12	12	12	12	12	12	12	-	12	12	12
Rozboje	7	9	10	11	9	11	10	12	10	-	12	10	10,1
Kradzieże pojazdów	8	6	8	8	6	8	10	12	9	-	12	8	8,7
Kradzieże mienia	1	5	6	6	1	6	6	8	5	-	12	6	5,6
Bójki i pobicia	9	10	10	9	10	10	10	11	8	-	12	10	9,9
Uszkodzenia mienia	5	4	5	4	4	11	7	8	4	-	12	4	6,4
Handel narkotykami	4	7	9	5	7	10	7	11	6	-	12	7	7,8
Spożywanie alkoholu w miejscach publicznych	3	2	8	1	2	5	3	3	1	-	12	3	4
Wykroczenia w ruchu drogowym	2	1	4	2	8	10	3	5	2	-	6	2	4,3
Grffiti	6	3	11	3	3	12	11	12	3	-	12	3	7,6
Przemoc domowa	10	8	10	7	5	9	8	5	7	-	10	10	7,9
Przestępstwa seksualne	11	11	12	10	11	12	12	12	11	-	12	12	10,3

Źródło: opracowanie własne.

Dla każdego z rewirów dzielnicowych na terytorium działania Komisariatu Policji Toruń–Rubinkowo, wykorzystując analizę zagrożeń oraz informacji o stanie bezpieczeństwa w rejonie każ-

dego roku jest opracowywany „Plan działania priorytetowego”¹⁷. Celem jest ograniczenie zagrożeń poprzez wspólnie podejmowane działania Policji ze: Spółdzielniami Mieszkaniowymi, mieszkańcami budynków, Strażą Miejską w Toruniu, a także pracownikami placówek handlowych i dyrekcjami placówek oświatowych wraz z uczniami i ich rodzicami (Tabela 8).

Tabela 7. Miejsca i rodzaje zagrożeń występujących w rejonach działania Komisariatu Policji–Rubinkowo w latach 2016 i 2017

Numer rejonu	Aktualne zagrożenia priorytetowe	Poprzednie zagrożenia priorytetowe
17	Kradzieże z włamaniem do mieszkań i piwnic	Kradzieże z włamaniem do mieszkań i piwnic.
18	Kradzieże i kradzieże z włamaniem do garaży	Oszustwa tzw. „metodą na wnuczka” i podnoszenie świadomości społecznej
19	Nieprawidłowe parkowanie samochodów przy ul. Rydygiera	Brak danych
20	Spożywanie alkoholu w miejscach zabronionych, zaśmiecanie miejsc publicznych i bezdomność	Oszustwa tzw. „metodą na wnuczka” i podnoszenie świadomości społecznej
21	Gromadzenie się niewłaściwie zachowującej się młodzieży w rejonie placówek oświatowych	Oszustwa tzw. „metodą na wnuczka” i podnoszenie świadomości społecznej
22	Spożywanie alkoholu w miejscach niedozwolonych przy ul. Buszczyńskich i placówki oświatowej	Dewastacje mienia, zakłócanie porządku publicznego, przestępczość narkotykowa przy ul. Skłodowskiej-Curie.
23	Kradzieże i kradzieże z włamaniem do byłych zakładów produkcyjnych	Kradzieże mienia, kradzieże z włamaniem, dewastacje przy ul. Skłodowskiej –Curie.
24	Zakłócanie porządku publicznego na klatkach schodowych budynków mieszkalnych	Oszustwa tzw. „metodą na wnuczka” i podnoszenie świadomości społecznej

¹⁷ Zarządzenia nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 20.06.2016 roku w sprawie metod i form wykonywania działań dzielnicowego i kierownika dzielnicowych, § 38.

25	Włamania do mieszkań	Oszustwa tzw. „metodą na wnuczka” i podnoszenie świadomości społecznej
26	Zakłócanie porządku publicznego na klatkach schodowych budynków mieszkalnych przy ul. Konstytucji 3go Maja	Kradzieże kieszonkowe i tzw. „metodą na wyrwę” przy ul. Konstytucji 3-go Maja
27	Kradzieże kieszonkowe przy Targowisku „Maciej”.	Kradzieże z włamaniem do altan na terenie ROD

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Planów działania priorytetowego” Komisariatu Policji Toruń-Rubinkowo.

Oczekiwanymi działaniami w celu zapobiegania i zwalczania powyższych zagrożeń są m.in.: prowadzenie rozmów z personelem sklepów i klientami na temat właściwych form zabezpieczenia mienia, współpraca z handlowcami w celu ujawniania wykroczeń i ścigania ich sprawców, prowadzenie rozmów z mieszkańcami i zarządem Spółdzielni Mieszkaniowych, propozycje dzielnicowego co do rozmieszczenia służb policyjnych i podmiotów pozapolicyjnych, wzmożone obchody w rejonie miejsc zagrożonych, współpraca z gronem pedagogicznym okolicznych placówek oświatowych, rozpoznanie osób nieletnich zagrożonych demoralizacją i organizacja spotkań z młodzieżą i rodzicami w celu oddziaływania prewencyjnego oraz wymiany informacji na rzecz poprawy bezpieczeństwa w rejonie, a także doraźna pomoc osobom bezdomnym¹⁸.

Powyższe informacje pokazują, że największe zagrożenia zawarte z „Planach działań priorytetowych” pokrywają się z zagrożeniami zgłaszanymi przez mieszkańców poprzez platformę Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa, a także z największymi zagrożeniami, które dzielnicowi wskazali w badaniu ankietowym. Zatem

¹⁸ Informacja na temat miejsc zagrożonych znajdujących się w rejonie działania Komisariatu Policji Toruń-Rubinkowo, które objęte są „Planem działania priorytetowego”, dokumenty dla rejonów 17-27, [online:] <http://www.torun.kujawsko-pomorska.policja.gov.pl/kb3/informacje/dzielnicowi/dzielnicowirubinkowo/234,Dzielnicowi-Komisariatu-Policji-Torun-Rubinkowo.html>, [dostęp: 12.04.2018].

na terenie osiedli „Rubinkowo” I, II oraz „Na Skarpie” największymi zagrożeniami są kradzieże, spożywanie alkoholu w miejscach niedozwolonych oraz nieprawidłowe parkowanie. Wśród miejsc szczególnie zagrożonych należy wyróżnić: okolice placów targowych, placówek oświatowych, sklepu „Paluszek” i terenów przy ul. Konstytucji 3-go Maja, ul. Buszczyńskich oraz ul. Łyskowskiego.

Działalność Spółdzielni Mieszkaniowych na rzecz bezpieczeństwa mieszkańców osiedli

Oprócz badania ankietowego wśród dzielnicowych osiedli, przeprowadzono również wywiady z kierownikami różnych komórek funkcjonujących w ramach SM „Na Skarpie” oraz SM „Rubinkowo”, w tym z pracownikami administracji osiedli, punktów zgłoszeń usterek i awarii, działów techniczno-remontowych, działów członkowskich i windykacyjnych, a także księgowo-finansowych, społeczno-kulturalnych i administracji. Przedstawiciele administracji Spółdzielni Mieszkaniowej „Na Skarpie” oraz „Rubinkowo” bardzo dobrze oceniają współpracę z Policją i Strażą Miejską w Toruniu. Spółdzielnie zgłaszają służbom wszystkie zauważone zagrożenia i proszą o dodatkowe patrole (piesze i zmotoryzowane) w tych miejscach, w których dochodzi do naruszeń porządku publicznego, najczęściej wskazując te punkty na mapie, w których w ostatnim czasie doszło do popełnienia czynów antyspołecznych. W większości przypadków funkcjonariusze rzeczywiście pełnią tam służbę patrolową. Policja nie sugerowała podejmowania konkretnych działań w związku z fizycznym kształtowaniem przestrzeni publicznych, jednak po wystąpieniu różnych zagrożeń pojawiały się pytania o ewentualne nagrania z monitoringu (nie tylko bezpośrednio z miejsca zdarzenia, ale również kamer zlokalizowanych w pobliżu, ponieważ również one mogły zarejestrować istotne fakty w danej sprawie co ma znaczenie dla sprawniejszego i szybszego rozwiązania problemu). W efekcie w ciągu ostatnich dwóch lat system monitoringu na osiedlach został intensywnie rozwinięty. Policja wskazała jednak, że aby monitoring zewnętrzny był skuteczny,

miejsca w których zostaną zamontowane kamery muszą być odpowiednio oświetlone. W związku z tym są przeprowadzane liczne prace związane z modernizacją systemu oświetlenia we wschodniej części Torunia. W ramach spółdzielni mieszkaniowych nie istnieją już pomieszczenia dla funkcjonariuszy dzielnicowych. W przeszłości w budynkach należących do SM mieściły się tego rodzaju lokum, w których policjanci dzielnicowy pełnili dyżury, jednak z powodu zbyt niskiego zainteresowania ze strony mieszkańców – zrezygnowano z tej formy kontaktu. Zdaniem pracowników SM „Na Skarpie” przyniosło to negatywne skutki, ponieważ regularna obecność dzielnicowych zacieśniała współpracę spółdzielni z Policją, a także pozwalała mieszkańcom lepiej poznać dzielnicowych właściwych rejonowo.

Tabela 8. Zestawienie wydatków poniesionych w latach 2016 i 2017 na usuwanie zniszczeń powstałych w wyniku dewastacji SM „Na Skarpie”

Branża	Koszty w 2016 r.	Koszty w 2017 r.
Budowlana	95.000	65.000
Elektroenergetyczna	23.800	25.800
Utrzymanie zieleni	30.730	28.806
Dźwigowa	30.500	29.550
Sanitarna	10.117	8.660
Domofonowa	8.400	9.200
Place zabaw	2.590	3.000
Drogowa	2.700	2.580
Łącznie	203.837 zł	172.596 zł

Źródło: Sprawozdania zarządu z działalności SM „Na Skarpie” w latach 2016 i 2017.

Mimo, że wydatki na szeroko rozumiane bezpieczeństwo obu spółdzielni są szacowane na około 40% ich rocznego budżetu, to dotychczas w strukturach organizacyjnych spółdzielni nie powstały takie komórki jak komisje do spraw bezpieczeństwa i porząd-

ku publicznego na terenie zarządzanych przez nie osiedli. Wydatki poniesione przez SM „Na Skarpie” w roku 2016 na usuwanie zniszczeń powstałych w wyniku tylko dewastacji wynosiły razem 203.837 zł. W stosunku do roku 2015 było to o 20,76% więcej. Natomiast w roku 2017 wydatki te łącznie wyniosły 172.596 zł. (Tabela 9).

Z otrzymanych danych wynika, że średnia miesięczna liczba zgłoszeń wynosi powyżej 2000, co oznacza, że na jeden dzień przypada średnio 67 zgłoszeń. Wyżej wymienione usterki i spostrzeżenia stanu technicznego w budynkach i na terenie osiedla przekazywane są do realizacji służbom technicznym w ramach konserwacji bieżącej lub remontów. Oprócz dewastacji zgłoszenia te dotyczą kradzieży lub niewłaściwego korzystania z urządzeń technicznych. W branży elektrycznej przeważają takie rodzaje dewastacji jak: zbite szybki numerów administracyjnych i wyłączników głównych zasilania kabin dźwigowych, zniszczone, wyrwane lub spalone wyłączniki oświetlenia oraz brakujące klosze oświetlenia i skradzione żarówki, a także dewastacje i kradzieże czujek zmierzchowo-ruchowych, a zatem zniszczenia, które czynią zastosowane systemy oświetlenia nieskutecznymi i uniemożliwiają mieszkańcom sprawowanie nieformalnego nadzoru nad przestrzeniami publicznymi i półpublicznymi. W branży budowlanej do głównych rodzajów zniszczeń należą; wybite szyby drzwi wejściowych klatek schodowych i okien piwnicznych, połamane listwy ławek, pergoli i trejaży, uszkodzone tynki i części elewacji zewnętrznej budynków oraz wewnątrz klatek schodowych (głównie poprzez powstawanie nielegalnych, często wulgarnych graffiti). Tego rodzaju zniszczenia z kolei powodują u mieszkańców spadek poczucia bezpieczeństwa. Są to najbardziej widoczne i najbardziej kosztowne typy dewastacji, których usuwanie często zajmuje wiele czasu. Z powyższej tabeli wynika, że to największe problemy uszkodzeń mienia w przestrzeniach publicznych. Poza tym dochodzi również do wielu zniszczeń na terenach placów zabaw, powstawania nieformalnych ciągów komunikacyjnych na terenach zielonych i zniszczeń infrastruktury drogowej – głównie znaków drogowych. Natomiast wydatki SM „Rubinkowo” w roku 2017 roku kształtowały się następująco:

Tabela 9. Zestawienie wydatków poniesionych w roku 2017 na usuwanie zniszczeń powstałych w wyniku dewastacji SM „Rubinkowo”

Zniszczenia	Koszty
Śmietniki	3.500
Ławki parkowe	6.200
Szyby (wind, drzwi, piwnic)	2.400
Elewacje	26.623
Kabiny dźwigów	12.000
Łącznie	50.723

Źródło: opracowanie własne na podstawie wywiadu panelowego z kierownikiem osiedla Rubinkowo.

SM „Rubinkowo” nie prowadzi dokładnego rozróżnienia wszystkich rodzajów zniszczeń, a jedynie wymienione w Tabeli 10, stąd podane wartości liczbowe są niższe niż w przypadku SM „Na Skarpie”. Jednakże pracownicy spółdzielni w czasie rozmowy wielokrotnie zaznaczali, że skala zjawiska uszkodzeń mienia jest na podobnym poziomie w przypadku obu spółdzielni.

Tabela 10. Liczba graffiti o charakterze „kibolskim” na tle wszystkich graffiti odnotowanych na terenie SM „Na Skarpie” w 2016 roku

Sektor	Liczba graffiti ogółem	Liczba graffiti o charakterze „kibolskim”	Wartość %
Alina	8	3	37,50
Anna	66	45	68,18
Bożena (I, II, III)	62	43	69,35
Karolina (I, II)	28	19	67,86
Leszek	46	13	28,26
Maciej (I, II)	27	18	66,67
Regina	71	49	69,01
Teresa	15	7	46,67
Wojciech	3	1	33,33
Łącznie	326	198	60,74

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji fotograficznej SM „Na Skarpie”.

Praktycznie w każdej z wyżej wymienionych rodzajów architektury w przestrzeniach publicznych dochodzi do zniszczeń w postaci umieszczania graffiti: w kabinach dźwigowych, na klatkach schodowych, w ciągach piwnicznych, ale przede wszystkim na zewnętrznych elewacjach budynków. Analiza dokumentacji fotograficznej graffiti, które powstały w roku 2015 na terytorium osiedla „Na Skarpie”, zwraca uwagę, że na obszarze omawianych osiedli, w treści graffiti przeważają wulgarne słowa lub teksty skierowane przeciwko Policji, które są elementem „wojny klubów”. Najczęściej tego typu treści występują obok symboli szubienicy lub heksagramu.

Każde uszkodzenie mienia jest dokumentowane i przekazywane do postępowania szkodowego z ubezpieczycielem nieruchomości. Graffiti, które zawierają wulgarne treści – obraźliwe, nazistowskie, antysemityczne lub nacjonalistyczne, są zamalowywane w pierwszej kolejności. Dotychczas ponowne pomalowanie elewacji było jedyną metodą zwalczania tego rodzaju zachowań antyspołecznych stosowaną przez omawiane Spółdzielnie Mieszkaniowe. Przynosiła ona jednak krótkofalowe rezultaty, ponieważ na jednolitej powierzchni w niedługim czasie pojawiają się kolejne graffiti. Zgodnie z koncepcją „wybitych szyb” każde uszkodzenie mienia powinno być jak najszybciej naprawiane lub usuwane. W miejscach, w których napisy na ścianach pozostawały nieusunięte, szybko obok pojawiały się następne (Rycina 2).

Rycina 2. „Kibolskie” graffiti Na Skarpie”

Źródło: SM „Na Skarpie”.

Rycina 3. „Kibolskie” graffiti „Na Skarpie”

Źródło: SM „Na Skarpie”.

Nowe graffiti o charakterze „kibolskim” oraz inne zniszczenia mienia, np. wybite szyby, powstają przede wszystkim w dniach, w których odbywają się mecze piłkarskie lub żużlowe w Toruniu. Wówczas „kibole” klubów sportowych grupują się i wspólnie dokonują zniszczeń mienia oraz rozbojów na terenie blokowisk we wschodniej części miasta Torunia.

Rycina 4. „Kibolskie” graffiti Na Skarpie

Źródło: SM „Na Skarpie”.

Rycina 5. „Kibolskie” graffiti „Na Skarpie”

Źródło: SM „Na Skarpie”.

Jednym z elementów systemu bezpieczeństwa na omawianych osiedlach jest system monitoringu wizyjnego całodniowego, na który składa się łącznie 147 kamer należących do spółdzielni mieszkaniowych („Na Skarpie” 91 i „Rubinkowo” 56 szt.). Ponadto funkcjonuje również 35 kamer miejskich. Kamery zostały zamontowane w miejscach zagrożenia bezpieczeństwa oraz dewastacji, które zostały wskazane przez Policję, mieszkańców oraz w których najczęściej dochodziło do niszczenia mienia. Na ogół były to tereny wokół boisk sportowych, siłowni zewnętrznych, pawilonów handlowych, miejsc wskazanych w KMZB, a także placówek oświatowych, parkingów i głównych ciągów komunikacyjnych (kamery drogowe, których zadaniem jest ograniczanie liczby przestępstw i wykroczeń w ruchu drogowym). „Dzięki monitoringowi spada przestępczość. Dla przykładu w ciągu kilku lat liczba rozbojów zmalała z około 400 do 70–80 rocznie. Kamery wpływają też na poprawę płynności ruchu drogowego, gdyż pozwalają dostosować działalność służb do natężenia ruchu. Znacznie łatwiej też ustalić sprawców zdarzeń drogowych¹⁹. Poza usprawnianiem ruchu drogowego, kamery mo-

¹⁹ *Z monitoringiem bezpieczniej*, [online:] <http://torun.naszemiasto>.

monitoringu na osiedlach pozwalają przede wszystkim ograniczać popełnianie takich wykroczeń jak: spożywanie alkoholu w miejscach publicznych, bójki i rozboje, niszczenie mienia, ale także dają alibi osobom, które nie popełniły zarzucanych im czynów²⁰. Bez wątpienia system monitoringu przyczynił się również do spadku liczby kradzieży z włamaniem do mieszkań, które do roku 2015 stanowiły istotne zagrożenie blokowisk we wschodniej części Torunia.

Gospodarze domów to osoby zatrudnione w spółdzielniach mieszkaniowych lub wspólnotach mieszkalnych, które odpowiadają za utrzymanie czystości i porządku na podlegającym sobie terenie, a zatem pełnią istotną rolę w zapewnianiu bezpieczeństwa na osiedlach. Poza dbałością o fizyczne elementy przestrzeni – zauważanie zniszczeń, nieprawidłowości i zagrożeń oraz przekazywaniem tych informacji do administracji spółdzielni, gospodarze są również swego rodzaju pośrednikiem pomiędzy mieszkańcami, a spółdzielnią mieszkaniową, dzielnicowymi Policji i Straży Miejskiej w Toruniu. Gospodarze weryfikują pracę tych służb, bo z uwagi na charakter swojej pracy mogą zaobserwować czy na ich terenie rzeczywiście pojawiły się np. zapowiadane dodatkowe patrole piesze. Weryfikują również sygnały mieszkańców na temat zagrożeń i współpracują ze służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo, np. w celu typowania sprawcy przestępstwa, które miało miejsce na terenie, w którym pracują, a także przekazywania wszelkich informacji uzyskanych od mieszkańców, które mogą okazać się pomocne w danej sprawie. To ostatnie jest szczególnie istotne w takich społecznościach lokalnych, w których panuje niechęć społeczeństwa do Policji. Wówczas w pozyskiwaniu informacji gospodarz domu może okazać się skuteczniejszy od funkcjonariusza dochodzeniowo-śledczego lub dzielnicowego, dlatego w celu zapewnienia jak najwyższego poziomu bezpieczeństwa istotna jest wielopodmiotowa współpraca. Pod względem polepszania jakości życia

pl/arttykul/z-monitoringiem-bezpieczniej,3278269,art,t,id,tm.html, [dostęp: 31.05.2018].

²⁰ *Kamery na straży prawa. Pomagają łapać przestępców, dają alibi niewinnym*, [online:] <http://torun.naszemiasto.pl/arttykul/kamery-na-straży-prawa-pomagaja-lapac-przestepcow-daja,3728417,art,t,id,tm.html>, [dostęp: 31.05.2018].

mieszkańców rolą gospodarzy domów jest również aktywizowanie społeczności lokalnej do udziału w organizowanych wydarzeniach kulturalnych poprzez ich nagłaśnianie, a również zachęcanie mieszkańców do oddawania głosów na te inicjatywy obywatelskie budżetu partycypacyjnego miasta Torunia, których realizacja jest planowana właśnie na omawianych osiedlach. Ma to szczególnie istotne znaczenie w kontaktach z mieszkańcami w wieku emerytalnym, którzy z uwagi na swoje cechy fizyczne i często trudną sytuację materialną są zagrożeni wykluczeniem społecznym.

Istotnym elementem kształtowania miejskiej przestrzeni publicznej są inwestycje podejmowane w ramach budżetu partycypacyjnego. Budżet obywatelski miasta Torunia jest szczególnie korzystny z punktu widzenia spółdzielni mieszkaniowych, ponieważ pozwala odciążyć budżet spółdzielni i przenieść odpowiedzialność (w tym również finansową) za realizację kolejnych projektów rewitalizacyjnych, które są efektem oddolnej inicjatywy mieszkańców – w odpowiedzi na ich własne potrzeby. Natomiast dla mieszkańców to możliwość wskazania władzom osiedli i miasta pewnych kierunków zmian w przestrzeniach publicznych, których sami oczekują. Mieszkańcy omawianych osiedli (przede wszystkim seniorzy) są szczególnie aktywną grupą podczas głosowania na konkretne projekty w ramach budżetu. Oprócz projektów, których celem była poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym lub zwiększenie liczby miejsc parkingowych, dotychczas zarówno na osiedlu „Na Skarpie”, jak i na „Rubinkowie” powstały liczne siłownie zewnętrzne, które w tej części miasta, w porównaniu z innymi tego typu realizacjami, cieszą się dużym zainteresowaniem mieszkańców i są wykorzystywane przez cały rok, jednak najbardziej w okresie od maja do września. Ma to pozytywny wpływ na poziom bezpieczeństwa, ponieważ mieszkańcy sprawują naturalny, nieformalny nadzór nad przestrzenią, w której przebywają, a także pozwala na wzmocnienie więzi społecznych poprzez częstsze interakcje międzyludzkie w przestrzeniach publicznych. Oczywiście równie istotną, pozytywną cechą tego typu infrastruktury jest promowanie idei zdrowego trybu życia, w tym przede wszystkim wśród najmłodszych użytkowników. Do korzystania z siłowni zewnętrznych szczególnie zachęcać

ma ich umiejscowienie w pobliżu dotychczasowej infrastruktury rekreacyjnej (zachowana tożsamość miejsca), a także wokół terenów zielonych. W efekcie mają stanowić „wizytówkę osiedli”. Na bezpieczeństwo w okolicach siłowni zewnętrznych pozytywnie wpływa fakt, że są one wykonane z materiałów odpornych na wandalizm, są ogrodzone, odpowiednio oświetlone i całodobowo monitorowane, przez co podnoszą atrakcyjność osiedli, a co za tym idzie wartość mieszkań na rynku nieruchomości. Poza siłowniami zewnętrznymi w ramach budżetu partycypacyjnego powstały również dwa wybiegi dla psów – po jednym na każdym z osiedli. Te realizacje miały być odpowiedzią na powszechny zakaz wprowadzania psów na trawniki (tabliczki o tej treści są umiejscowione na większości terenów zielonych omawianych osiedli), a także problem pozostawianych na trawnikach psich odchodów. „Wybiegi mają wymiary 35mx15m, są ogrodzone i wyposażone w psie toalety, tory przeszkód, kosze na psie odchody, ławki i tablice informacyjne”²¹. Jednak ich lokalizacja – w znacznej odległości od budynków mieszkalnych, a także fakt, że powstały tylko dwie tego rodzaju przestrzenie na około 50.000 mieszkańców (potencjalnych właścicieli zwierząt) – wywołuje konieczność dalekich spacerów ze zwierzętami, co skutecznie zniechęca mieszkańców do korzystania z nich. Zatem w przestrzeniach publicznych omawianych osiedli brakuje infrastruktury przeznaczonej dla zwierząt, co nie skłania do respektowania nakazu sprzątania przez właścicieli po swoich pupilach, mimo że w spółdzielniach można nieodpłatnie pobrać foliowe torebki do zbierania odchodów po zwierzętach, które później należy umieścić w jakimkolwiek śmietniku²².

²¹ *Wybieg dla psów Toruń Kolankowskiego Na Skarpie*, [online:] <https://psipark.pl/wybiegi-dla-psow/wybieg-dla-psow-torun-skarpie-kolankowskiego/>, [dostęp: 31.05.2018].

²² Spółdzielnie mieszkaniowe zostały zapatrzone w nalepki na kosze śmietników, które informują, że można w tym miejscu pozostawić torebkę z zawartością, ale jak wynika z wywiadu i obserwacji kierowników osiedli – w rzeczywistości tylko pojedyncze osoby respektują obowiązek sprzątania po swoich zwierzętach.

Wnioski

Z materiałów uzyskanych w trakcie redagowania niniejszego artykułu jasno wynika, jak dużym wyzwaniem jest odpowiednie zagospodarowanie terenu i kształtowanie przestrzeni publicznych w najgęściej zaludnionej części miasta Torunia. Problematyka wpływu ukształtowania przestrzeni na bezpieczeństwo społeczności lokalnych w Polsce jest dość młoda i wymaga dalszych badań, w szczególności poświęconych procesom rewitalizacji blokowisk. Pracownicy spółdzielni mieszkaniowych powinni dążyć do pogłębiania swojej wiedzy, aby móc jak najlepiej wykonywać obowiązki służbowe, co bezpośredni przekłada się na poziom bezpieczeństwa. Brak znajomości najnowszych opracowań naukowych z tej dziedziny wśród pracowników przekłada się na brak odwagi w wykorzystywaniu takich rozwiązań w działaniach realizowanych przez SM. Dobra znajomość zasad kreowania bezpiecznych przestrzeni publicznych pozwoliłaby toruńskim spółdzielniom na wytyczanie nowych trendów, a nie tylko realizowania przedsięwzięć, które sprawdziły się w innych miastach Polski. Jestem przekonany, że w przyszłości na terenie osiedla „Na Skarpie” oraz „Rubinkowa” zostaną podjęte odpowiednie działania architektoniczne, dzięki którym uda się nie tylko zmniejszyć liczbę występujących na tym obszarze czynów kryminalnych, ale także zmienić oblicze i renomę osiedli, które mają szansę stać się wzorem rewitalizacji polskich blokowisk, przy wykorzystaniu alternatywnych metod zapewniania bezpieczeństwa i wielopodmiotowej współpracy służb mundurowych, spółdzielni mieszkaniowych, jednostek samorządu terytorialnego i mieszkańców. Przykładami takich rozwiązań mogą być: separatory miejsc parkingowych, ozdobne murale na bocznych elewacjach budynków, utworzenie wzorowanych na rozwiązaniach holenderskich certyfikatów „Bezpieczne mieszkanie”, utworzenie Komisji do spraw Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego w ramach Spółdzielni Mieszkaniowych, wyposażenie przestrzeni publicznych w urządzenia do utylizacji zwierzęcych odchodów oraz przestrzeni rekreacyjnych dla mieszkańców typu „pocket garden”, modernizacja systemu oświetlenia oraz terenów wokół wejść do

budynków, a także systemu ochrony przeciwpożarowej poprzez nawodnienie pionów oraz wyposażenie bloków w hydranty wewnętrzne i okna oddymiające.

Bibliografia

Opracowania

1. Dembińska B., Dzielnicza mieszkaniowa „Rubinkowo” w planowaniu przestrzennym, „Rocznik Toruński” tom 11, Toruń 1976, ISSN 0557-2177.
2. Jacobs J., Śmierć i życie wielkich miast Ameryki, Wydawnictwo Centrum Architektury, Warszawa 2014, ss. 476, ISBN 978-83-937716-3-9.
3. Janiszewska A., Klima E., Rochmińska A., Poza domem – przestrzeń publiczna mieszkańców blokowisk małych miast, [w:] Przestrzeń publiczna i sektor usług w małych miastach, red. B. Bartoszewicz, T. Marszał, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica” nr 15/2013, ISSN 1508-1117.
4. Jasiński A., Architektura w czasach terroryzmu. Miasto – przestrzeń publiczna – budynek, Wolters Kluwer, Warszawa 2013, ss. 213, ISBN 978-83-264-4073-1.

Dzieła niepublikowane

1. Sprawozdania zarządu z działalności SM „Na Skarpie” w latach 2016 i 2017.
2. Wywiad z kierownikami osiedli Rubinkowo oraz „Na Skarpie”.
3. Wywiad panelowy z dzielnicowymi KP Toruń-Rubinkowo.

Netografia

1. Granice części urzędowych miasta Torunia, http://www.torun.pl/sites/default/files/pictures/Dokumenty/torun_czesci_granice_tabela_2005.pdf.
2. Informacja na temat miejsc zagrożonych znajdujących się w rejonie działania Komisariatu Policji Toruń-Rubinkowo, które objęte są „Planem działania priorytetowego”, dokumenty dla rejonów 17-27, <http://www.torun.kujawsko-pomorska.policja.gov.pl/kb3/informacje/dzielnicowi/dzielnicowirubinkowo/234,Dzielnicowi-Komisariatu-Policji-Torun-Rubinkowo.html>.

3. Kamery na straży prawa. Pomagają łapać przestępców, dają alibi niewinnym, <http://torun.naszemiasto.pl/artykul/kamery-na-strazy-prawa-pomagaja-lapac-przestepcow-daja,3728417,art,t,id,tm.html>.
4. Liczba osób zameldowanych na pobyt stały i czasowy w Toruniu, według podziału na jednostki urbanistyczne i stanu na 31.03.2018r., <http://www.torun.pl/sites/default/files/pliki/blocks/liczbamieszkanow31032018.pdf>.
5. Mieszkańcy – dane liczbowe, <http://www.torun.pl/pl/miasto/mieszkanicy-dane>.
6. Osiedle Rubinkowo. Dzielnica mieszkaniowa „Rubinkowo” w planowaniu przestrzennym miasta, <http://kolejnyblogujacy.blogspot.com/2015/07/osiedle-rubinkowo.html>.
7. RUBINKOWO, <http://e-wietor.pl/rubinkowo/>.
8. Pierwszy „Certyfikat Bezpieczeństwa” dla spółdzielni mieszkaniowej, KWP Wrocław, [online:] <http://www.policja.pl/pol/aktualnosci/107778,Pierwszy-Certyfikat-Bezpieczenstwa-dla-spoldzielni-mieszkaniowej.html>.
9. Wybieg dla psów Toruń Kolankowskiego Na Skarpie, <https://psi-park.pl/wybiegi-dla-psow/wybieg-dla-psow-torun-skarpie-kolankowskiego>.
10. Z monitoringiem bezpieczniej, <http://torun.naszemiasto.pl/artykul/z-monitoringiem-bezpieczniej,3278269,art,t,id,tm.html>.
11. Zobacz początki SM Na Skarpie, [online:] http://torun.wyborcza.pl/torun/56,69966,12529564,Zobacz_poczatki_SM_Na_Skarpie_ZDJECIA_.html.